

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ

МОГОЛІВЕЦЬ АНТОН АНАТОЛІЙОВИЧ

УДК 338.2.01/.06:[330.33:69]

**МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ
БУДІВНИЦТВА В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ ЦИКЛІЧНОСТІ**

08.00.03 – економіка та управління національним господарством

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Київ – 2019

Дисертацією є рукопис

Робота виконана у Київському національному університеті будівництва і архітектури Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник кандидат економічних наук, доцент
Бєленкова Ольга Юрїївна, Київський національний університет будівництва і архітектури, доцент кафедри економіки будівництва

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, доцент
Федун Ігор Леонїдович, Київський національний торговельно-економічний університет, професор кафедри світового господарства

кандидат економічних наук, доцент
Іванченко Анатолїй Миронович, Національний університет водного господарства та природокористування, доцент кафедри економіки підприємства

Захист відбудеться «24» грудня 2019 р. о 13-00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.056.10 у Київському національному університеті будівництва і архітектури за адресою: 03037, м. Київ, Повітрофлотський проспект, 31, КНУБА, ауд. 319

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Київського національного університету будівництва і архітектури за адресою: 03037, м. Київ, Повітрофлотський проспект, 31.

Автореферат розісланий «22» листопада 2019 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

І.С. Івахненко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Будівельна галузь гостро реагує навіть на найслабші макроекономічні коливання. Під час економічного зростання частка будівництва у структурі ВВП різко збільшується, проте у фазі економічного спаду вона так само різко зменшується. Зазначене спричиняє не тільки серйозні негативні наслідки для сукупного попиту та державного бюджету, але, водночас, і значні втрати для інвесторів та працівників будівельних підприємств. Однією з причин існуючої ситуації є неготовність вітчизняної будівельної галузі до економічної циклічності, яка виявляється не лише у відсутності заходів щодо передбачення зміни фаз економічного циклу, але і будь-яких стратегій завчасної адаптації будівництва до періодичних збурень макросередовища, що негативно відображається на фінансовій стійкості суб'єктів господарювання. За таких умов держава, враховуючи вагоме значення будівельної галузі у структурі економіки, повинна взяти на себе реалізацію комплексу упереджувальних заходів як зі зменшення негативного впливу економічної циклічності на фінансову стійкість будівництва, так і в частині використання можливих резервів розвитку у разі позитивного впливу коливань ділової активності.

Теоретико-методологічні основи розвитку наукового розуміння циклічності було сформовано у працях Б. Бернанке, К. Жюгляра (К.Джаглера), Д. Кейнса, Н. Кондратьєва, С. Кузнєця, Дж. Лонга, Т. Мальтуса, Л. Мендельсона, В. Митчелла, А. Пігу, Ч. Плоссера, Д. Рікардо, Д. Розенау, Ш. Сісмонді, М. Туган - Барановського, М. Фрідмена, Д. Хікса, Д. Шумана, Й. Шумпетера та ін.

Передумовою розробки механізму державного регулювання фінансової стійкості будівництва в умовах економічної циклічності є результати досліджень наступних вітчизняних вчених: М. Авсентьєва, А. Амоші, Л. Возної, В. Геєця, В. Глуценка, Я. Жаліло, А. Задой, Ю. Івахненка, О. Москаленка, Ю. Пилипенка, В. Подлесної, В. Тарасевича, Т. Унковської, І. Федуна та ін.

Дослідження, присвячені визначенню впливу економічних циклів на розвиток будівельної галузі, наведені у працях І. Антохонової, О. Беленкової, А. Гойка, Л. Головаш, А. Єріна, А. Іванченка, К. Ізмайлової, О. Коваленко, С. Кошечкіної, В. Лича, О. Молодід, К. Павлова, О. Павлової, Г. Рижакіної, А. Скрипника, Л. Сорокіної, С. Стеценка та інших. Не применшуючи внесок цих вчених у розвиток теорії та практики регулювання циклічності, можна зазначити, що наразі в економічній науці не у повній мірі наявні дієві науково-практичні розробки, які б забезпечували фінансову стійкість будівництва на тлі циклічних змін економічного середовища.

Оскільки низка завдань, пов'язаних з регулюванням фінансової стійкості будівництва в умовах циклічного розвитку та ролі у цьому процесі держави, не знайшла достатнього відображення у науковій літературі, потреба у їх вирішенні обумовила важливість обґрунтування порядку формування та функціонування механізму державного регулювання фінансової стійкості будівництва в умовах економічної циклічності, чим зумовлюється актуальність обраної теми.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконувалась відповідно до напрямків досліджень Київського національного

університету будівництва і архітектури МОН України за темами: «Розбудова сучасного економічно-аналітичного інструментарію девелоперського управління підрядним будівництвом» (номер держреєстрації 0115U000860) – автором визначено показники фінансової стійкості будівництва та взаємозв'язок їх динаміки із стадіями економічного циклу, «Визначення стратегії антициклічного управління будівельними підприємствами» (номер держреєстрації 0111U001974) – автором запропоновано схему механізму державного регулювання фінансової стійкості будівництва в умовах коливань ділової активності.

Мета і задачі дослідження. Метою дисертаційної роботи є розробка теоретико-методичних засад і практичних рекомендацій щодо формування механізму державного регулювання фінансової стійкості будівництва в умовах економічної циклічності, який включає економічні та організаційні важелі, методи, заходи зі зниження негативного впливу економічної циклічності на фінансову стійкість будівництва.

Для досягнення поставленої мети у роботі було вирішено такі завдання:

- уточнено сутність понять «антициклічне регулювання», «механізм державного регулювання фінансової стійкості будівництва в умовах економічної циклічності»;

- досліджено існуючі індикатори прогнозування та ранньої діагностики зміни фаз економічних циклів, визначено доцільність їх використання для будівництва;

- охарактеризовано сучасний стан і тенденції розвитку будівництва в Україні; виявлено циклічність галузевого розвитку; визначено основні проблеми, потреби та особливості антициклічного регулювання будівництва;

- комплексно оцінено вплив економічних циклів на фінансову стійкість будівництва в Україні;

- розроблено механізм державного регулювання фінансової стійкості будівництва в умовах економічної циклічності.

Об'єктом дослідження є фінансова стійкість будівництва і можливості її державного регулювання в умовах економічної циклічності.

Предметом дослідження визначено теоретико-методичні та практичні засади формування та функціонування механізму державного регулювання фінансової стійкості будівництва в умовах циклічного розвитку економіки.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження стали фундаментальні положення теорії економічних циклів, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених у галузі макроекономіки, економіки будівництва, фінансів, державного регулювання, антициклічного управління.

У роботі використовувались наступні методи: аналіз та синтез – при формуванні теоретико-методичних аспектів створення механізму державного регулювання фінансової стійкості будівництва в умовах циклічності, зокрема метод порівнянь – при оцінці економічної циклічності на рівні будівельної галузі та економіки в цілому і кореляційно-регресійний аналіз – при створенні моделей впливу зміни довгострокових зобов'язань і обсягів введення в експлуатацію житла на ділову активність будівництва.

Інформаційну базу дисертаційного дослідження становлять законодавчі та нормативні акти України з питань будівництва, рекомендації міжнародних

організацій, офіційні матеріали Державної служби статистики України, Міністерства розвитку громад та територій України, Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, Академії будівництва України.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у поглибленні існуючих та обґрунтуванні нових теоретико-методичних засад формування організаційно-економічного механізму державного регулювання фінансової стійкості будівництва в умовах економічної циклічності, визначенні його структури як комплексної системи, що об'єднує сукупність організаційних і економічних важелів, необхідних для прогнозування і оцінки фаз циклу, згладжування коливань із подальшим корегуванням, за допомогою яких держава може здійснювати вплив на фінансову стійкість будівництва з метою забезпечення оптимального зростання ВВП будівництва у фазі піднесення і нівелювати його падіння під час рецесії. Зокрема, у дисертації:

удосконалено:

- елементи організаційно-економічного механізму державного регулювання фінансової стійкості будівництва в умовах економічної циклічності, який, на відміну від використовуваних підходів, структурований за функціями прогнозування, згладжування впливу коливань, оцінки та корегування, і деталізований за ключовими напрямками економічної політики держави відповідно до кожної фази економічного циклу та спрямований на підвищення ефективності державного регулювання у сфері будівництва;

- інституційне забезпечення державного регулювання фінансової стійкості будівництва органами центральної та місцевої влади, що, на відміну від існуючого, базується на створенні мережі моніторингу головних макроекономічних показників та показників фінансової стійкості будівництва саморегульованими організаціями у сфері будівництва із подальшим акумулюванням та обробкою усієї зібраної статистичної інформації Академією будівництва України;

- методичний підхід до регулювання фінансової стійкості будівництва, у якому, на відміну від існуючих підходів, у якості інструментів використано засоби грошово-кредитної, бюджетно-податкової політики у комплексі із заходами прямого впливу на попит і пропозицію житла, розмір і структуру капіталу будівельних підприємств, за рахунок застосування яких досягається ефект «згладжування» впливу економічної циклічності на фінансову стійкість будівництва;

дістали подальшого розвитку:

- обґрунтування дуальної природи фінансової стійкості будівництва, з одного боку, як *стану джерел фінансування*, що характеризується часткою залучених позикових ресурсів у обсязі, необхідному для стійкого розвитку будівництва, з другого - як ефективного *інструменту державного регулювання* ділової активності у будівництві та досягнення мети функціонування запропонованого механізму;

- система завдань державного секторального регулювання, яку доповнено вимогою цільового функціонального керування стабільністю розвитку будівництва, що, на відміну від існуючих, спрямована на підтримку такого обґрунтованого рівня фінансової стійкості для кожної із фаз економічного циклу, який забезпечить максимізацію галузевого ВВП;

- інструментарій державного регулювання фінансової стійкості будівництва в умовах економічної циклічності шляхом включення податкових, грошово-кредитних та бюджетних інструментів, які, у поєднанні із заходами прямого впливу, безпосередньо впливатимуть на сукупний попит і пропозицію житла, розмір і структуру капіталу будівельних підприємств, чим забезпечуватимуть досягнення необхідних цільових значень показників фінансової стійкості будівництва;

- обґрунтування взаємозв'язку циклічності ділової активності у державному і секторальному розрізах із фінансовою стійкістю будівництва, який відображено системою відносних показників та випереджаючих індикаторів зміни фаз економічних циклів на макро- та мезорівнях;

- понятійно-категоріальний апарат економічної науки, зокрема, уточнено дефініцію *механізм державного регулювання фінансової стійкості будівництва в умовах економічної циклічності* як сукупності управлінських суб'єктів, а також засобів і методів, що використовуються при зміні фаз економічного циклу для збереження фінансової стійкості будівництва на оптимальному для максимізації ВВП будівництва рівні.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання розроблених положень, висновків і рекомендацій при вдосконаленні державного регулювання фінансової стійкості будівництва в умовах економічної циклічності. Головним практичним результатом дослідження є розробка системи взаємопов'язаних заходів, реалізація яких дозволить стабілізувати коливання ділової активності у будівництві шляхом забезпечення цільових рівнів фінансової стійкості на різних етапах економічного циклу. Рекомендації автора також можуть бути використані для розробки елементів державної стратегії антициклічного регулювання на державному, регіональному або галузево-секторальному рівнях.

Одержані результати, зокрема рекомендації щодо доповнення елементного складу організаційно-економічного механізму державного регулювання блоком збору даних з динаміки фінансової стійкості будівництва, використані в діяльності Української академії будівництва при формуванні "Положення про відділ моніторингу" галузевого відділення №2 (лист № 24-3.06 від 3.06.2019 р.). Обґрунтування переліку та змісту антициклічних заходів прямого регулювання використані в діяльності виконавчого комітету Васильківської сільської ради при розробці Стратегічного плану розвитку до 2020 р." (акт № 1-12/04 від 12.04.2019 р.). Пропозиції щодо застосування інструментарію контролю ставок податкової пільги при купівлі нерухомості використані Ірпінською ДПА (довідка № 347 від 28.06.19 р.), компоненти механізму та цільові індикатори використано при здійсненні аналізу соціально-економічного стану регіонів Міністерством розвитку громад та територій України (довідка №16-19/2 від 27.05.2019 р.). Також наукові результати дисертаційної роботи були використані Київським національним університетом будівництва і архітектури у навчальному процесі при викладанні нормативних дисциплін «Макроекономіка», «Фінанси, гроші та кредит» для студентів спеціальності 051 «Економіка» і дисципліни «Економіка будівництва» для спеціальності 192 «Будівництво та цивільна інженерія» (довідка 12.1-9/1164 від 05.09.2019 р.).

Особистий внесок здобувача. Наукові результати, теоретичні положення, практичні розробки, висновки та рекомендації, що виносяться на захист, належать особисто автору, є його особистим теоретичним та практичним внеском у розвиток економічної науки.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та практичні результати дисертаційної роботи були оприлюднені й одержали схвалення на: V Міжнар. наук.-практ. конференції «Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури», Львів, 2019 р., International scientific-practical conference of young scientists «BUILD-MASTER-CLASS», Kyiv, 2016-18 pp., Науково-практичній конференції «Визначення вартості об'єктів будівництва, проектних, будівельно-монтажних, ремонтно-будівельних робіт із застосуванням сучасних технологій і матеріалів. Управління вартістю життєвого циклу об'єктів-2019», Івано-Франківськ, 2019, International scientific-practical conference "Economic-administrative and informative-analytical innovations in construction", Kyiv, 2019 p., IV Міжнародній науково-технічній конференції «Ефективні технології в будівництві», 2019 р., II Міжнародній науково-практичній конференції "Будівельне право: проблеми теорії і практики", 2018 р., Міжнародній науково-практичній конференції "Стратегічні пріоритети розвитку економіки, фінансів, обліку та права в Україні та світі", Полтава, 2019 р., Konferencji Miedzynarodowej Naukowo Praktycznej "Science, Research, Development", Poznan, 2019, VI Міжнародній науково-технічній конференції "Нові технології в будівництві, 2017 р.

Публікації. Основні результати дисертації опубліковано в 23-х наукових працях, у т.ч. 8 статей опубліковані у виданнях, які входять до затвердженого МОН України переліку фахових видань, 5 з яких внесені до міжнародних наукометричних баз.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, 3 розділів, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 218 сторінок, у тому числі обсяг основного тексту – 164 сторінки, анотації, список використаних джерел із 201 найменування та додатки – 54 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У *вступі* обґрунтовано актуальність теми дисертації, сформульовано мету, основні задачі дослідження, визначено об'єкт, предмет, методи дослідження, наукову новизну та практичне значення одержаних результатів. Наведено відомості про впровадження результатів роботи, їх апробацію та публікації.

У **першому розділі** «*Теоретико-методичні передумови державного регулювання фінансової стійкості будівництва в умовах економічної циклічності*» здійснено аналіз наукових праць з питань визначення причин та періодичності коливань ділової активності, виявлення поточної фази та ранньої діагностики зміни фаз економічних циклів, оцінки впливу економічних циклів на економічну діяльність на макроекономічному, галузевому та мікроекономічному рівнях (рис.1).

На основі аналізу літературних джерел визначено, що *економічний цикл* – це

періодично повторюване чергування періодів зростання та спаду ділової активності, споживання та заощадження, заробітних плат, цін та інших макроекономічних показників у національних та світовій економіках, що має об'єктивний характер і зумовлено диспропорціями сукупного попиту і пропозиції.

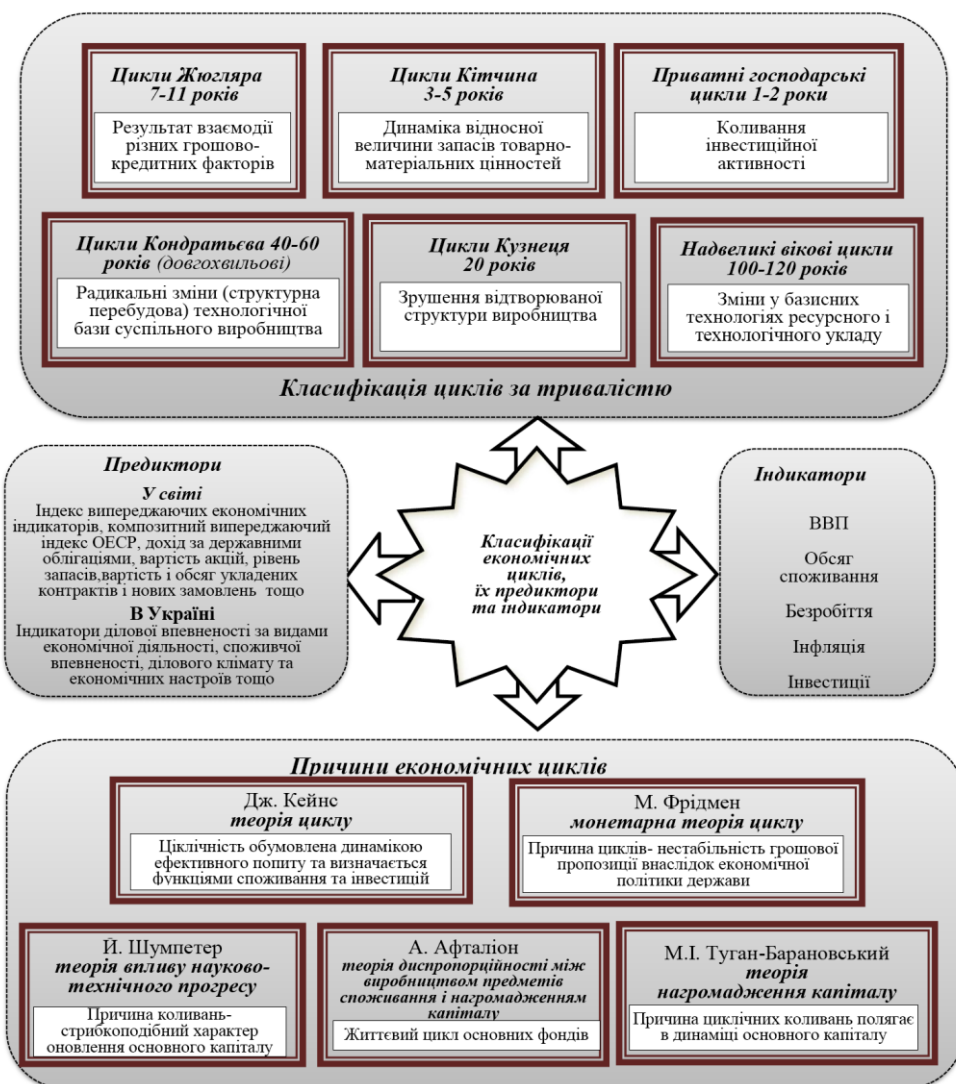

Рис. 1. Теоретичні передумови розробки механізму державного регулювання фінансової стійкості будівництва в умовах циклічності

У межах неокейнсіанської теорії, визначено необхідність урахування впливу економічних циклів на усіх ієрархічних рівнях управління економікою та здійснення на цій основі антициклічного регулювання. Мета даного регулювання визначається складністю об'єкта: на макроекономічному рівні вона формулюється як згладжування циклічних коливань, на мезоекономічному - пом'якшення негативного впливу циклічності на галузь під час економічного спаду, а також використання потенційних можливостей для розвитку галузі як під час рецесії, так і під час зростання.

З огляду на те, що будівництво є одним із найбільш циклічних секторів економіки і при цьому в довгостроковій перспективі справляє мультиплікативний

вплив на сукупні видатки країни і національне виробництво, в роботі встановлено, що сьогодні існує нагальна потреба у розробці механізму регулювання фінансової стійкості будівництва в умовах економічної циклічності, під яким розуміється сукупність організаційних форм, бази нормативно-методичного забезпечення та економічних важелів, за допомогою яких держава зможе впливати на ефективність і обсяг позикового капіталу в будівництві.

У межах розробки даного механізму доведено необхідність формування науково обґрунтованого інструментарію, призначеного для моніторингу періодичних коливань та прогнозування розвитку будівництва з урахуванням циклічності, а також розробки конкретних засобів та форм впливу держави на вартість позикового капіталу будівництва й волатильність попиту на нерухомість.

Наразі широко розповсюдженим у провідних країнах світу, найбільш прогресивним підходом щодо прогнозування зміни фаз економічного циклу є використання випереджальних економічних індикаторів. Втім, в Україні і досі не сформовано єдину систему випереджальних індикаторів - офіційно діючою системою прогнозування економічної циклічності залишаються опитування щодо стану та перспектив ділової активності, які щоквартально здійснюють Національний банк України (з 2006 року) та Державна служба статистики України (з 2013 року), у яких окремо виділяється і будівництво. Для прогнозування циклічності будівельної галузі обрано індикатор ділової впевненості у будівництві ($I_{ДВБ}$), який демонструє достатньо високу точність ранньої діагностики зміни фаз економічного циклу.

У другому розділі «Комплексна оцінка фінансової стійкості будівництва в умовах економічної циклічності» висунуто наукову гіпотезу, сформульовано мету та задачі дослідження. На основі даних Державної служби статистики України проведено порівняльний аналіз макропоказників, з яких обрано показники «зміна обсягу ВВП України» та «зміна обсягу ВВП будівництва» за 2002-2018 рр. (рис. 1).

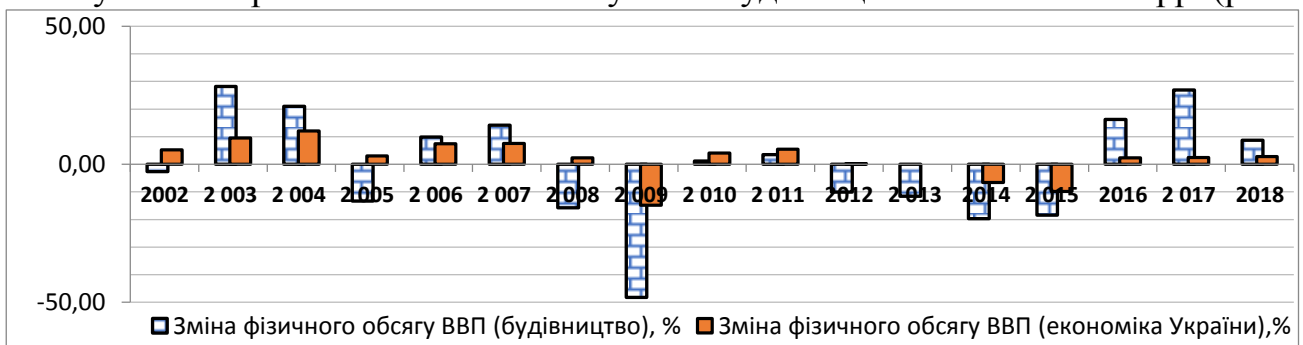

Рис.1. Економічні цикли в економіці України і у будівництві у 2002-2018 рр. (за даними Державної служби статистики України)

Згідно рис. 1, встановлено, що з відомих різновидів коливань ділової активності, будівельній галузі властиві двох-чотирьохрічні цикли Кітчина, і менш чітко – цикли Жюгляра (Джаглера), які мають період коливань сім - одинадцять років. Також результати дослідження (рис.2) підтверджують гіпотезу про циклічність будівельної галузі, оскільки відсоткова зміна ВВП будівництва у

кожному періоді від 1,5 до 10 разів перевищувала відсоткову зміну загального ВВП України, залежно від фази циклу.

За допомогою кореляційно-регресійного аналізу визначена кількісна залежність між зміною ВВП України та змінами ВВП будівництва (рис.2).

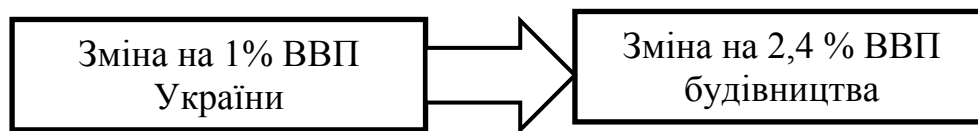

Рис. 2. Еластичність ВВП будівництва до зміни ВВП України.

З метою деталізації напрямів впливу економічних циклів на фінансову стійкість будівництва, досліджено низку фінансових показників (табл. 1, рис. 3-5).

Таблиця 1

Показники фінансової стійкості будівництва у 2002-2018 рр.

Показник	Розрахунок	Рік									
		2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	
$K_{авт}$	ВК/П	x	0,48	0,51	0,39	0,37	0,38	0,32	0,25	0,26	
$K_{кпк}$	ПК/ВК	x	1,08	0,97	1,58	1,74	1,60	2,11	2,94	2,84	
$K_{пл}$	ОА/ПП	x	1,23	1,05	1,07	1,06	1,16	1,18	1,18	1,20	
$K_{дфн}$	(ВК+ДЗ)/П	x	0,53	0,56	0,46	0,46	0,50	0,50	0,51	0,51	
K_M	ОА/НА	x	1,41	1,54	1,38	1,34	1,38	1,41	1,37	1,41	
$K_{спк}$	ДЗ/ПК	x	0,12	0,13	0,11	0,14	0,19	0,27	0,35	0,34	
Показник	Розрахунок	Рік									
		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
$K_{авт}$	ВК/П	0,23	0,20	0,18	0,17	0,08	0,02	0,02	0,00	0,12	
$K_{кпк}$	ПК/ВК	3,29	4,13	4,59	4,89	10,89	60,2	42,57	326,6	7,32	
$K_{пл}$	ОА/ПП	1,10	1,08	1,08	1,07	1,03	0,96	0,94	0,89	1,11	
$K_{дфн}$	(ВК+ДЗ)/П	0,47	0,43	0,41	0,40	0,37	0,29	0,29	0,23	0,30	
K_M	ОА/НА	1,42	1,61	1,72	1,76	1,81	2,18	1,99	2,20	3,36	
$K_{спк}$	ДЗ/ПК	0,31	0,29	0,28	0,28	0,32	0,28	0,28	0,23	0,21	
<i>Умовні позначення</i>											
$K_{авт}$ - Автономії	K_M - Мобільності	П - Пасиви	ОА - Оборотні активи								
$K_{пл}$ - Поточної ліквідності	$K_{спк}$ - Структури позикового капіталу	ВК - капітал	ДЗ - Довгострокові зобов'язання								
$K_{кпк}$ - Співвідношення залучених і власних коштів	$K_{дфн}$ - Довгострокової фінансової незалежності	ПК - капітал	НА - Необоротні активи								
		ПП - Поточні пасиви									

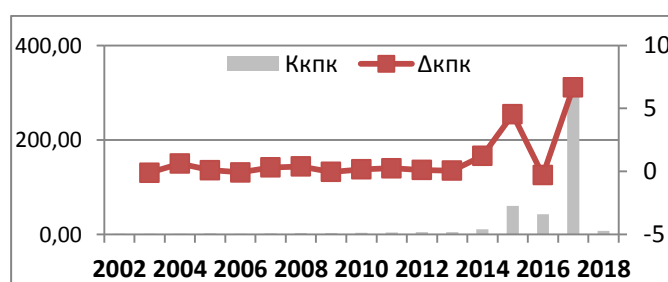
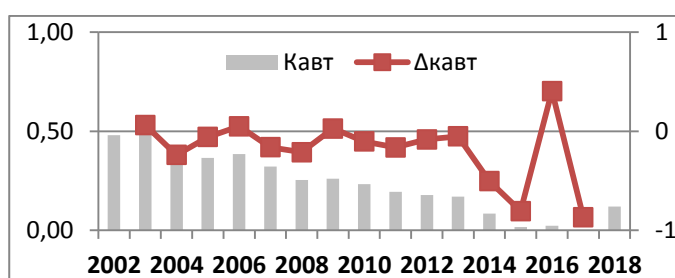

Рис.3. Зміна значень $K_{авт}$ та $K_{кпк}$ у 2002-2018 рр.

У результаті оцінки динаміки коефіцієнтів $K_{авт}$, $K_{кпк}$ (рис.3) виявлено, що власний капітал будівництва, починаючи з 2002 року і до сьогодні невпинно зменшується, насамперед внаслідок збитковості підприємств сектору на протязі аналізованого періоду.

Враховуючи загальне зростання показника $K_{спк}$ упродовж аналізованого періоду, можна зробити висновок про збільшення довгострокових джерел фінансування у структурі позикових коштів, отже послаблення фінансової стійкості будівництва. Підтвердженням цього є зменшення $K_{дфн}$ (рис.4).

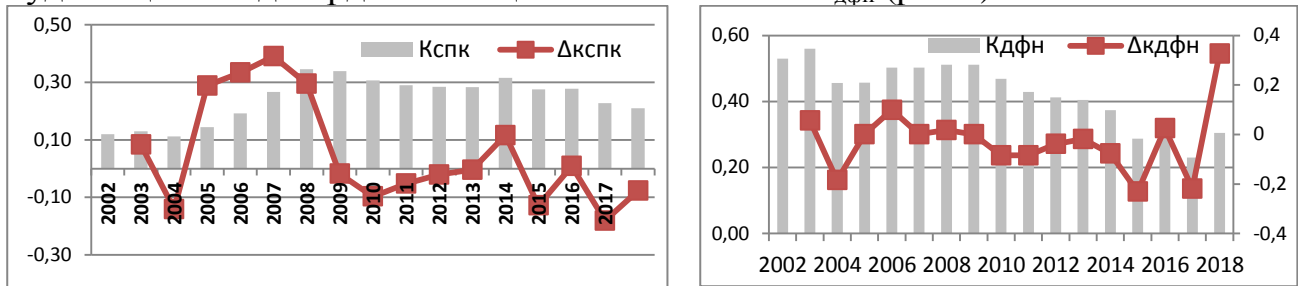

Рис.4. Зміна значень $K_{спк}$ та $K_{дфн}$ у 2002-2018 рр.

Згідно результатів дослідження виявлено зрушення структури капіталу будівництва, оскільки $K_{пл}$ у 2002-2018 рр. коливався у межах від 0,8 до 1,2, а $K_{м}$ збільшився, а це свідчить про збільшення ваги оборотних активів в структурі капіталу (рис.5).

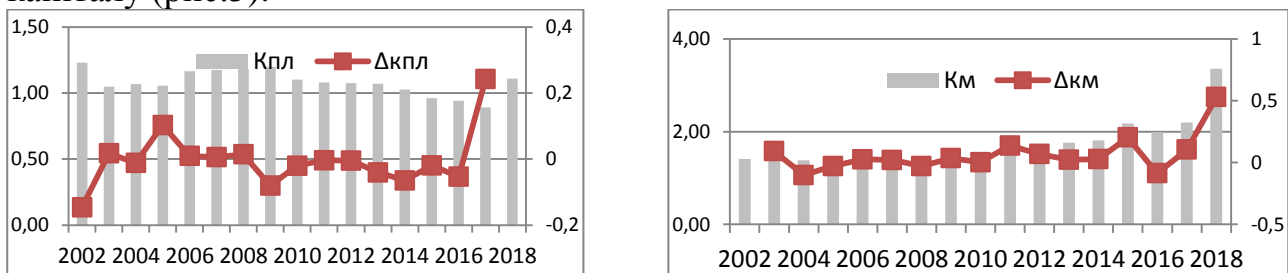

Рис.5. Зміна значень $K_{пл}$ та $K_{м}$ у 2002-2018 рр.

Усі показники фінансової стійкості будівництва, крім $K_{пл}$ і $K_{м}$, мають усталену довгострокову тенденцію до зменшення фінансової стійкості; при цьому, крім довгострокового тренду виявлено трьох-чотирьох річні коливання цих показників протягом аналізованого періоду (див. рис.3-5). Тобто у моменти зменшення ділової активності фінансова стійкість будівництва зростає.

Встановлено, що коефіцієнти поточної ліквідності та мобільності (рис.5) характеризуються коливаннями, які є оберненими до коливань ділової активності, зокрема, у разі зниження ділової активності їх значення дещо зростають. Виявлена залежність пояснюється, по-перше, виходом із ринка під час криз фінансово нестійких підприємств, по-друге, намаганнями учасників, що залишаються на ринку зменшити ризики втрати ліквідності, сформувавши необхідні резерви.

Аналіз сукупності показників фінансової стійкості (рис.3-5) дозволив визначити обсяги залучення позикового капіталу як основний важіль її державного регулювання. В свою чергу обсяг залучення позикового капіталу залежить від вартості позикового капіталу та від попиту на нерухомість, для будівництва якої

залучено даний капітал. Встановлено основну фінансову суперечність розвитку будівництва: для забезпечення максимальної фінансової стійкості позиковий капітал будівельних підприємств має дорівнювати нулю, проте у цьому випадку забудовники і підрядники втрачають значну частину потенціалу свого розвитку, не маючи коштів не тільки на початок нових будівельно-інвестиційних проектів, але і на завершення вже розпочатих. Тому механізм державного регулювання фінансової стійкості будівництва в умовах економічної циклічності не повинен максимізувати фінансову стійкість будівництва за будь-яких умов, натомість він має забезпечити такий баланс між фінансовою стійкістю та обсягами позик, який забезпечив би максимізацію ВВП будівництва на кожній фазі економічного циклу. При цьому з метою максимізації ВВП будівництва під час депресії та піднесення пріоритетними для держави мають бути обсяги введення в експлуатацію об'єктів, натомість у фазах поживлення і спаду пріоритетною має бути саме фінансова стійкість будівництва.

З метою визначення впливу обсягів залучення капіталу та обсягів будівництва і введення житла в експлуатацію на ділову активність у галузі в роботі здійснено аналіз ряду макроекономічних показників. Визначено, що із існуючої статистичної бази найбільш істотний вплив на зміну ВВП будівництва ($y, \%$) серед показників, що відображають обсяг залучення капіталу у будівництво, має частка довгострокових зобов'язань у джерелах фінансування (x_1), а серед показників, що опосередковано відображають обсяги будівництва - частка зростання обсягів прийняття в експлуатацію житла (x_2). У результаті виявлено наступну залежність (табл.2).

Таблиця 2

Модель впливу фінансової стійкості та обсягів на ВВП будівництва

Модель	Критерії оцінки створеної моделі					
	Кількість спостережень	R	R ²	F	p (рівень значущості F)	Стандартна похибка
$y = -4,365 - 55,13 \cdot x_1 + 42,28 \cdot x_2$	14	0,69	0,48	5,02	<0,0283	4,47

Значення коефіцієнта детермінації $R^2=0,48$ показує, що 48% зміни ВВП будівництва пояснюється впливом названих факторів. При цьому обсяги прийняття в експлуатацію житла мають прямий зв'язок із ВВП будівництва, тоді як частка довгострокових зобов'язань в пасивах – обернений. Створена модель може бути використана для визначення оптимальних співвідношень обсягу залучення позикового капіталу та обсягів будівництва і введення в експлуатацію житла для різних фаз економічного циклу.

У третьому розділі «Складові механізми регулювання фінансової стійкості будівництва в умовах економічної циклічності» запропоновано структуру та порядок формування механізму стабілізації будівництва та доведено доцільність його застосування для забезпечення стабільного розвитку економіки України.

Визначено мету державного регулювання фінансової стійкості будівництва на кожній фазі економічного циклу Кітчина, що полягає у підтриманні такого балансу між фінансовою стійкістю та обсягами будівництва, який забезпечив би

максимізацію ВВП галузі на кожній фазі економічного циклу, яку конкретизовано відповідно до фаз економічного циклу (табл. 3).

Таблиця 3

Трансформація мети державного регулювання фінансової стійкості
будівництва залежно від фази економічного циклу

Випереджаючий індикатор ($I_{ДВБ}$)	Фаза циклу	Фактори, що визначають ВВП будівництва	
		Фінансова стійкість (x_1 частка довгострокових джерел фінансування)	Обсяги будівництва і введення в експлуатацію житла (x_2)
↑	Депресія	Починає зменшуватись	Починають зростати
≈		Залишається високою	Залишаються сталими
↑	Пожвавлення	Зменшується	Збільшуються
≈		Досягає мінімуму	Досягають максимуму
≈	Піднесення	Досягає мінімуму	Досягають максимуму
↓		Зростає	Знижуються
≈	Спад	Досягає максимуму	Досягають мінімуму
↓		Продовжує збільшуватись	Продовжують зменшуватись

Умовні позначення: ↑ - зростання, ↓ - зменшення, ≈ - не змінюється

Визначено структуру запропонованого механізму (рис. 6), яка включає три підсистеми (блоки):

1. Блок прогнозування економічної циклічності. Забезпечує збирання і аналіз статистичної економічної інформації, що надходить від загальнодержавних та місцевих органів влади з метою ідентифікації поточної фази економічного циклу та ранньої діагностики її зміни.

2. Блок згладжування впливу коливань ділової активності на фінансову стійкість будівництва. Даний блок залежно від тенденцій, визначених першим блоком, передбачає реалізацію заходів, спрямованих на зниження негативного впливу економічної циклічності на будівництво під час економічного спаду та підвищення її позитивного впливу під час економічного зростання. Це мають бути заходи грошово-кредитної, бюджетно-податкової та дозвільної політики, спрямовані на стабілізацію фінансового стану будівельних підприємств шляхом збільшення їх оборотних активів, власного капіталу та довгострокових фінансових зобов'язань при одночасному зниженні необоротних активів, позикового капіталу та короткострокових пасивів.

3. Блок оцінки та корегування заходів зі згладжування впливу коливань ділової активності на фінансову стійкість будівництва, який забезпечує контроль результативності Блоку 2 та вносить необхідні корективи у його функціонування.

Процес функціонування механізму передбачає обов'язкову наявність організаційно-ресурсного та інформаційного забезпечення.

Передбачено імплементацію розробленого у роботі інформаційного забезпечення механізму державного регулювання фінансової стійкості будівництва

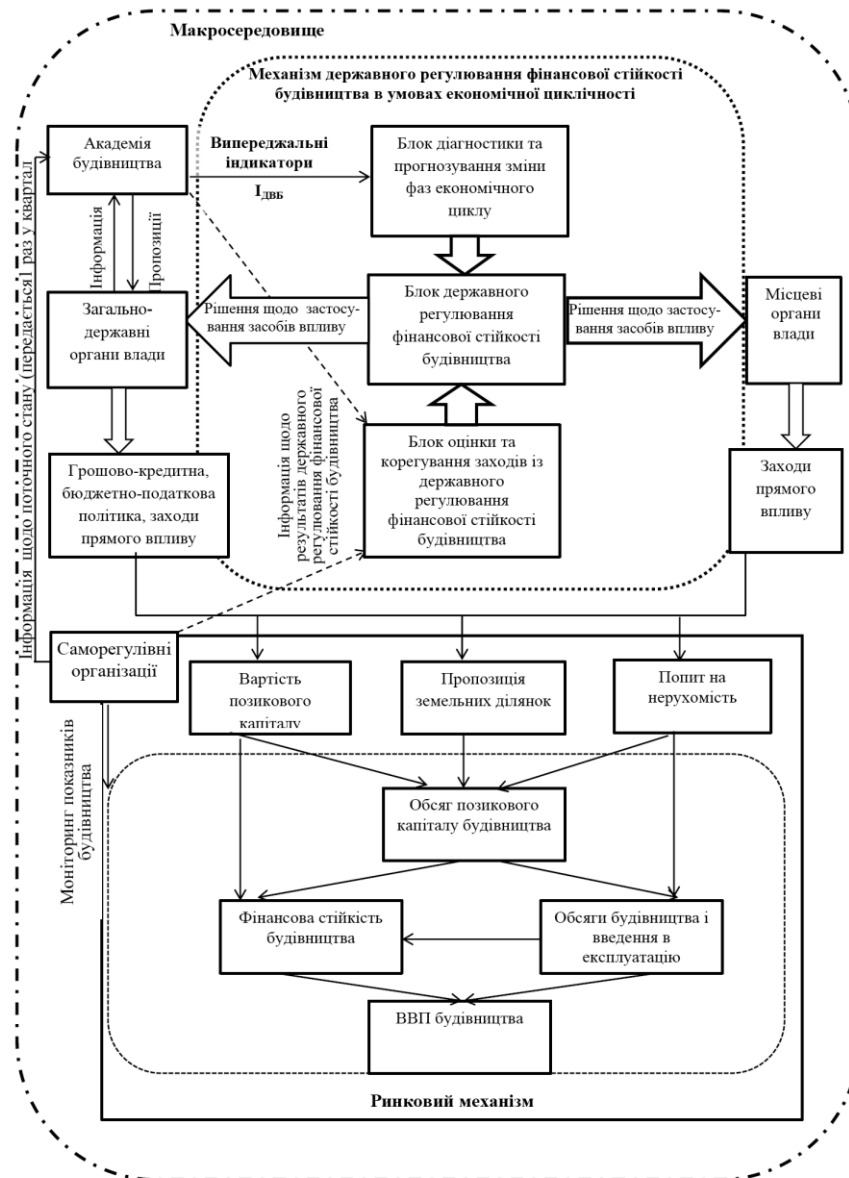

Рис. 6. Логічно-структурна схема механізму державного регулювання фінансової стійкості будівництва в умовах економічної циклічності

в умовах економічної циклічності до існуючого електронного урядування на базі підсистем G2E (government to employees) або «Уряд — службовцям», G2B (government to business) або «Уряд — бізнесу», G2G (government to government) або «Уряд — уряду» для вирішення таких завдань:

1. Створення необхідних інформаційних баз та пошукових систем та на основі розширеного переліку макроекономічних показників – індикаторів зміни фаз економічного циклу.

2. Передача Державною службою статистики та територіальними органами статистики України один раз на квартал органам, що входять до організаційної структури механізму, інформації про динаміку показників-індикаторів економічної циклічності.

3. Збирання інформації про результати функціонування механізму, а саме: про динаміку ключових індикаторів циклічності - ВВП будівництва, обсягів введення в експлуатацію житла, вартості позикового капіталу та обсяги його залучення у

будівництво, показники фінансової стійкості будівництва із залученням саморегульованих організацій будівельної галузі, зокрема Академії будівництва України, і провідних учасників ринку.

Основою організаційно-ресурсного забезпечення має стати Міністерство розвитку громад та територій України та місцеві органи влади, яким рекомендовано імплементувати відповідну організаційну структуру на базі існуючої у формі департаментів (відділів) забезпечення розвитку будівництва, що має працювати у тісному взаємозв'язку із саморегульованими організаціями.

Враховуючи цілі механізму державного регулювання фінансової стійкості будівництва на різних фазах економічного циклу Кітчина, автором було запропоновано комплекс заходів стабілізаційної політики держави, що має сприяти підтриманню належної фінансової стійкості будівництва за одночасної максимізації галузевого ВВП (табл. 4).

Таблиця 4

Заходи державного регулювання фінансової стійкості будівництва у концепції механізму галузевої стабілізації на різних фазах економічного циклу

Фаза циклу	Заходи державного регулювання фінансової стійкості будівництва		
	Грошово-кредитна політика	Бюджетно-податкова політика	Заходи прямого впливу
Депресія	Збереження облікової ставки на мінімальному рівні. Безвідсоткове кредитування об'єктів незавершеного будівництва на основі цільових безпроцентних заставних облігацій	Збереження податкової пільги при купівлі готового житла на первинному ринку та податкових пільг для забудовників на максимальному рівні	Поступове збільшення пропозиції земельних ділянок, дозволених для забудови, цільове фінансування будівництва, збереження обсягу реалізації інфраструктурних проектів на максимальному рівні, активне залучення іноземних інвестицій у формі ДПП
Пожвавлення	Поступове підвищення облікової ставки	Поступове зниження розміру податкової пільги при купівлі готового житла на первинному ринку та податкових пільг для забудовників	Збереження пропозиції земельних ділянок, дозволених для забудови на максимальному рівні. Поступове зниження обсягу державного фінансування інфраструктурних проектів
Піднесення	Збереження облікової ставки на максимальному рівні	Збереження податкової пільги при купівлі готового житла на первинному ринку та податкових пільг для забудовників на мінімальному рівні	Поступове зменшення пропозиції земельних ділянок, дозволених для забудови. Збереження обсягу фінансування інфраструктурних проектів на мінімальному рівні
Криза (Спад)	Поступове зниження облікової ставки	Поступове підвищення розміру податкової пільги при купівлі готового житла на первинному ринку	Збереження пропозиції земельних ділянок, дозволених для забудови на мінімальному рівні. Поступове збільшення державного фінансування інфраструктурних проектів

У наведеній схемі передбачається гнучке регулювання ставок оподаткування залежно від фаз економічного циклу, яке відсутнє в Україні, але поширене в міжнародній практиці. Зокрема пропонується замість існуючого в Україні звільнення від сплати ПДВ забудовників, що будують доступне житло відповідно до державної цільової програми, застосовувати гнучке регулювання пільги зі сплати ПДВ залежно від фази економічного циклу для усіх забудовників.

Механізм (див. рис.6) також має включати такий інструмент регулювання, як безвідсоткове кредитування будівельних підприємств на основі цільових безпроцентних заставних облігацій, метою якого є безризикова для інвесторів реалізація недобудованих квартир у фазі рецесії. Запропоновано реалізувати вказаний стабілізаційний захід через Державну іпотечну установу (ДІУ), для чого потрібно розширити її функції.

Розроблено основні етапи реалізації схеми безвідсоткового кредитування недобудованих об'єктів:

1. Забудовник, що має недобудовані житлові будинки та власне майно, яке може бути передане у заставу, випускає цільові безпроцентні облігації.

2. Фізична особа, що бажає придбати житло у емітента облігацій, направляє відповідне повідомлення у ДІУ і розміщує у ній строковий безвідсотковий цільовий депозит на строк, що залишився до планового терміну завершення будівництва.

3. На суму даного депозиту ДІУ купує облігації забудовника.

4. Якщо будівництво завершено вчасно, то ДІУ передає облігації власнику депозиту у рахунок його погашення, а далі він погашає ці облігації квадратними метрами у забудовника. Якщо ж об'єкт недобудований, депозит повертається власнику у грошовій формі, а ДІУ ініціює реалізацію заставного майна і стягнення вартості придбаних облігацій.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

В дисертаційній роботі вирішено важливе науково-прикладне завдання із розробки концептуальних положень формування механізму державного регулювання фінансової стійкості будівництва в умовах економічної циклічності, спрямованого на згладжування циклічних коливань будівельної галузі.

Значення результатів роботи для науки: одержані результати розширюють теоретичну базу макроекономіки шляхом створення нового методичного підходу до прогнозування, регулювання та контролю діяльності будівельної галузі через вплив на фінансову стійкість з метою зменшення негативного впливу на неї коливань ділової активності, закономірним результатом чого є зростання ВВП.

Значення результатів роботи для практики визначається створенням організаційно-економічного механізму, що на якісно новому рівні дає можливість державним та місцевим органам влади здійснювати регулювання розвитку будівництва і мінімізувати вплив циклічності на його фінансову стійкість.

Проведені дослідження забезпечили одержання наступних результатів та висновків:

1. Уточнено сутність понять «антициклічне регулювання», «механізм державного регулювання фінансової стійкості будівництва в умовах економічної циклічності». Аналіз наукового доробку щодо забезпечення розвитку будівництва

свідчить, що наразі в науковій літературі недостатньо обґрунтовано механізми планування, контролю та оцінювання діяльності будівництва в умовах дії економічних циклів. Визначено дефініцію *антициклічне регулювання* – як система заходів із прогнозування, організації та корегування фінансової стійкості будівництва, що має на меті максимізацію ВВП за рахунок пом'якшення наслідків економічного спаду, а також максимально повного використання можливостей розвитку під час економічного зростання.

Запропонований підхід є теоретичною основою для побудови *механізму державного регулювання фінансової стійкості будівництва в умовах економічної циклічності* як сукупності управлінських суб'єктів, а також засобів і методів, що використовуються для максимізації ВВП будівництва при зміні фаз економічного циклу при одночасному збереженні фінансової стійкості будівництва. Розроблено структурно-логічну модель формування та функціонування такого механізму, встановлено потребу у засобах і методах економічної політики держави, спрямованих на забезпечення фінансової стійкості будівництва в умовах циклічності.

2. Досліджено існуючі індикатори прогнозування змін ділової активності, визначено доцільність їх використання для будівництва. Виявлено, що для прогнозування змін ділової активності, відповідно до Спеціального стандарту поширення даних Міжнародного валютного фонду, в Україні з 2013 р. Державною службою статистики розраховуються наступні випереджальні індикатори (Forward-looking indicator (s)(FLIs)): ділової впевненості за видами економічної діяльності, споживчої впевненості, ділового клімату та економічних настроїв. Доведено доцільність використання для прогнозування змін ділової активності у будівництві одного із показників вказаного стандарту - індикатору ділової впевненості у будівництві (*ІДВБ*), який демонструє достатньо високу точність прогнозування ранньої діагностики зміни фаз економічного циклу.

3. Досліджено сучасний стан та тенденції розвитку будівництва в Україні, виявлено циклічність його розвитку, визначено основні проблеми, потреби та особливості її антициклічного регулювання. Встановлено, що серед коливань ділової активності досить чітко можна виділити двох-чотирьохрічні цикли Кітчина, а також менш чітко - цикли Жюгляра (Джаглера), які мають період коливань сім - одинадцять років. За результатами аналізу підтверджено гіпотезу про циклічність будівельної галузі, оскільки відсоткова зміна ВВП будівництва за рік 1,5 - 10 разів перевищує відсоткову зміну загального ВВП України. Розраховано коефіцієнт еластичності, який показує, що зміна ВВП на 1% призводить до зміни ВВП будівництва в середньому на 2,4%. Тобто, у разі зростання економіки, будівництво зростає швидшими темпами, ніж економіка в цілому, тоді як у разі економічного спаду будівництво скорочується, випереджаючи економіку в цілому, що зумовлює потребу в антициклічному регулюванні галузі з метою її стабільного розвитку та максимізації ВВП будівництва.

4. Комплексно оцінено вплив економічних циклів на фінансову стійкість будівництва, яка протягом 2002-2018 рр. постійно знижувалась за рахунок зменшення власного капіталу сектору. Визначено, що під час скорочення ділової активності зростають значення коефіцієнтів покриття і мобільності та зменшуються

значення показників автономії, співвідношення залучених і власних коштів, довгострокової фінансової незалежності, структури позикового капіталу. Тобто під час економічного підйому фінансова стійкість будівництва зменшується, а під час спаду дещо зростає, що зумовлено переорієнтацією цілей підприємств сектора із максимізації прибутку до виживання.

5. Розроблено механізм державного регулювання фінансової стійкості будівництва в умовах економічної циклічності. Розкрито сутність, структуру та порядок формування вказаного механізму як комплексної системи, що складається із підсистем прогнозування, оцінки і згладжування коливань, корегування заходів впливу і містить сукупність організаційних форм, економічних важелів державного впливу на фінансову стійкість будівництва. Розроблено комплекс заходів державного регулювання фінансової стійкості будівництва за ключовими напрямками відповідно до кожної фази економічного циклу, що дозволить підвищити результативність державного регулювання у сфері будівництва.

6. В результаті впровадження розробок автора у практику державного регулювання будівництва було доведено:

- доцільність формування в Україні механізму державного регулювання фінансової стійкості будівництва в умовах економічної циклічності;
- необхідність комплексного використання при здійсненні державного регулювання фінансової стійкості будівництва основних інструментів грошово-кредитної, бюджетно-податкової політики у поєднанні із заходами прямого впливу для кожної із фаз економічного циклу;
- дуальну природу фінансової стійкості будівництва, що, по-перше, являє собою стан підприємств галузі, який характеризується часткою залучених позикових ресурсів у обсязі, необхідному для стійкого розвитку, по-друге, виступає дієвим інструментом державного регулювання ділової активності у будівництві;
- необхідність проведення подальших досліджень щодо поєднання макроекономічних, мікроекономічних та галузевих заходів з метою забезпечення фінансової стійкості будівництва в умовах зміни фаз економічних циклів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті в міжнародних наукометричних базах:

1. Ізмайлова К.В., Беленкова О.Ю., Моголівець А.А. Сутність економічних циклів та їх вплив на фінансову стійкість будівництва// Наукові праці НДФІ. 2019. № 2. С. 138-150. (Внесене до МНБ *Google Scholar, Research Bible, Index Copernicus, ICI World Journals*) (Особистий внесок: виявлення та аналіз циклічних коливань ВВП, показників фінансової стійкості будівництва)

2. Моголівець А. А. Передумови створення механізму антициклічного регулювання фінансової стійкості будівництва// Будівельне виробництво. 2019. № 66. - С. 63-67. (Видання внесене до МНБ *Google Scholar, Index Copernicus*)

3. Моголівець А.А., Скрипник А.Л. Методичні підходи до формування механізму державного регулювання будівництва в умовах економічної циклічності//Актуальні проблеми економіки. 2019. № 5. С. 14-33. *(Видання внесене до МНБ EBSCOhost, EconLit, Erih Plus) (Особистий внесок: сформовано логічну схему економічного механізму, запропоновано систему заходів державного регулювання будівництва)*

4. Моголівець А.А. Регулювання фінансової стійкості як засіб впливу на ділову активність будівництва // Будівельне виробництво. - 2018. - № 65/2. - С. 38-44. *(Видання внесене до МНБ Google Scholar, Index Copernicus).*

5. Моголівець А.А. Теоретико-методичні аспекти антициклічного управління підприємством будівельним підприємством// Управління розвитком складних систем. 2017. Вип. 32. С.139 -145. *(Видання внесене до МНБ Ulrich's, Copernicus, BASE).*

У наукових фахових виданнях:

6. Моголівець А.А. Ділові цикли в будівельній галузі: виявлення, аналіз, оцінка. Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин. Вип. 40 (економічний). 2019. С.183-189.

7. Моголівець А.А. Система випереджальних індикаторів для будівельних підприємств України. Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин, вип.36, економічний, 2018. С. 51-56.

8. Скрипник А.Л., Моголівець А.А. Методичні підходи до прогнозування циклічності розвитку підприємств будівельної галузі// Будівельне виробництво. - 2015. № 59. С. 70-73. *(Особистий внесок: запропоновано методичний підхід до виявлення та аналізу економічної циклічності, проаналізовано розвиток будівельної галузі України, виявлено фактори, які впливають на динаміку будівництва)*

Які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

9. Moholivets A., Bieliukova O. Genesis and evolution of theories of economic cycle /International scientific-practical conference of young scientists «BUILD-MASTER-CLASS-2017». Kyiv: KNUCA, 2017. P. 339-340. *(Особистий внесок: висвітлення еволюції теоретичних підходів до економічної циклічності).*

10. Моголівець А.А. Вплив економічних циклів на інноваційну діяльність. V- та міжнар. науково-практична конференція «Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури», Львів: НУ «Львівська Політехніка», 2019. С.157.

11. Mogolivets Anton. Affection of the economic cycle on financial stability of construction. International scientific-practical conference "Economic-administrative and informative-analytical innovations in construction " Kyiv: Lira-K. 2019. P.137-138.

12. Moholivets A. Mechanism of financial stability management of a contracting construction enterprise in conditions of economic cyclicity/International scientific-

practical conference of young scientists «BUILD-MASTER-CLASS-2018». Kyiv: KNUCA, 2018, P. 384-385.

13. Моголівець А.А. Вплив циклів Кітчана на фінансову стійкість будівництва. IV Міжнародна науково-технічна конференція «Ефективні технології в будівництві». Київ : Видавництво Ліра-К, 2019. С. 128-130.

14. Моголівець А.А., Беленкова О.Ю. Врахування стратегічних тенденцій розвитку галузі при визначенні вартості робіт по об'єктах будівництва фінансування яких здійснюється за рахунок міжнародних фінансових організацій. Науково-практ. конференція «Визначення вартості об'єктів будівництва, проектних, будівельно-монтажних, ремонтно-будівельних робіт із застосуванням сучасних технологій і матеріалів. Управління вартістю життєвого циклу об'єктів-2019», Івано-Франківськ, 2019. С.37-38. *(Особистий внесок: визначено тенденції розвитку будівельної галузі)*.

15. Моголівець А.А. Концептуальні засади антициклічного регулювання будівництва. Міжнар. науково-практ. конф. “Стратегічні пріоритети розвитку економіки, фінансів, обліку та права в Україні та світі”, Полтава, 2019. С.58-59

16. Моголівець А.А. Модель державного регулювання фінансової стійкості будівництва в умовах циклічності. Konferencji Miedzynarodowej NaukowoPraktycznej "Science, Research, Development". Economy. Management. 2019. Poznan. № 2, str. 74-76

17. Моголівець А.А., Беленков О.Ю. Особливості укладання договорів підряду, визначення вартості робіт та проведення взаєморозрахунків по об'єктах будівництва, фінансування яких здійснюється за рахунок міжнародних організацій. Будівельне право. 2018. С.264-269 *(Особистий внесок: визначено поняття «економічний цикл», необхідність врахування циклічності у договорах підряду)*.

18. Moholivets A. Counter-cyclical regulatiol of the construction companies activities. /International scientific-practical conference of young scientists «BUILD-MASTER-CLASS-2016». Kyiv: KNUCA, 2016. P. 200.

Монографії:

19. Економетричний інструментарій управління фінансовою безпекою підприємств будівництва: [моногр.] За наук. ред. д.е.н., проф. Л.В. Сорокіної, к.е.н., проф. А.Ф. Гойко - К.: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2017. 425 с. *(Особистий внесок: С.340-358 Розділ 5.4. - здійснено огляд і узагальнення теоретичних підходів до оцінювання циклічності, наведено логічну модель механізму антициклічного регулювання)*.

Які додатково відображають наукові результати:

20. Довідник по ринку матеріалів для внутрішнього облаштування та оздоблення приміщень (за даними 2014 р.) /за заг. ред. П.В. Захарченка, Вип. 7 .

Київ: КНУБА, 2015. 268 с. (*Особистий внесок: аналіз циклічності розвитку будівництва у 2002-2014 рр.*)

21. Довідник по ринку матеріалів для внутрішнього облаштування та оздоблення приміщень (за даними 2015 р.) /за заг. ред. П.В. Захарченка, Вип. 8 .- Київ: КНУБА, 2016. 252 с. (*Особистий внесок: аналіз циклічності розвитку будівництва у 2002-2015 рр.*)

22. Довідник по ринку матеріалів для внутрішнього облаштування та оздоблення приміщень (за даними 2016 р.) /за заг. ред. П.В. Захарченка, Вип. 9 .- Київ: КНУБА, 2017. 260 с. (*Особистий внесок: аналіз циклічності розвитку будівництва у 2002-2016 рр.*)

23. Довідник по ринку матеріалів для внутрішнього облаштування та оздоблення приміщень (за даними 2017 р.) /за заг. ред. П.В. Захарченка, Вип. 10 .- Київ: КНУБА, 2018. 252 с. (*Особистий внесок: аналіз циклічності розвитку будівництва у 2002-2017 рр.*)

АНОТАЦІЯ

Моголівець А.А. Механізм державного регулювання фінансової стійкості будівництва в умовах економічної циклічності. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – Економіка та управління національним господарством. Київський національний університет будівництва і архітектури, Київ, 2019.

Досліджено циклічність розвитку економіки і будівельної галузі України, що виявляється у періодичних коливаннях показників ВВП України та ВВП будівництва. У період 2002-2018 рр. ідентифіковано прояв циклів Кітчана і Жюгляра, доведено їх вплив на показники фінансової стійкості будівництва, яка під час економічного підйому зменшується, а під час спаду дещо зростає. Виявлено, що одним з важливих факторів зменшення фінансової стійкості галузі протягом 2002-2018 рр. є зменшення розмірів власного капіталу будівництва. Доведено необхідність регулювання фінансової стійкості будівництва з метою впливу на ділову активність в будівельному секторі та ВВП будівництва.

Розроблено й обґрунтовано логічну модель формування організаційно-економічного механізму державного регулювання фінансової стійкості будівництва в умовах економічної циклічності. Визначено структуру даного механізму як комплексної системи, що включає підсистеми прогнозування економічної циклічності, оцінки і згладжування коливань та корегування заходів впливу. Запропоновано сукупність організаційних форм і економічних важелів, за допомогою яких держава зможе ефективно впливати на фінансову стійкість будівництва з метою забезпечення максимально можливого зростання ВВП будівництва під час піднесення економіки і мінімального падіння у разі депресії. Визначено комплекс практичних заходів для кожної фази економічного циклу, що включає гнучке регулювання процентних ставок за іпотечними кредитами, податкових пільг при купівлі нерухомості, кількості земельних ділянок, запропонованих до забудови місцевими органами влади, а також кредитування будівельних підприємств під час депресії з використанням цільових безпроцентних заставних облігацій.

Ключові слова: механізм державного регулювання, будівництво, фінансова стійкість, економічний цикл.

АННОТАЦИЯ

Моголивец А.А. Механизм государственного регулирования финансовой устойчивости строительства в условиях экономической цикличности. - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.03 - Экономика и управление национальным хозяйством. Киевский национальный университет строительства и архитектуры, Киев, 2019.

Исследована цикличность развития строительной отрасли Украины, которая проявляется в периодических колебаниях показателей ВВП Украины и ВВП строительства в период 2002-2018 гг., идентифицированы циклы Китчина и Жюгляра, доказано их влияние на показатели финансовой устойчивости строительства, которая во время экономического подъема уменьшается, а во время спада несколько возрастает. Выявлено, что одним из факторов уменьшения финансовой устойчивости отрасли в 2002-2018 гг. является уменьшение размеров собственного капитала строительства. Доказана необходимость регулирования финансовой устойчивости строительства с целью влияния на деловую активность в строительном секторе и как предпосылки влияния на ВВП строительства.

Разработана и обоснована логическая модель формирования организационно-экономического механизма государственного регулирования финансовой устойчивости строительства в условиях экономической цикличности. Определена структура данного механизма как комплексной системы, включающей подсистемы прогнозирования экономической цикличности, оценки и сглаживания колебаний и корректировки мер воздействия. Предложено совокупность организационных форм и экономических рычагов, с помощью которых государство сможет эффективно влиять на финансовую устойчивость строительства с целью обеспечения максимально возможного роста ВВП строительства на пике экономического цикла и минимального падения на дне. Определен комплекс практических мер по каждой фазы экономического цикла, включая гибкое регулирование процентных ставок по ипотечным кредитам, налоговых льгот при покупке недвижимости, количества земельных участков, предлагаемых к застройке местными органами власти, а также кредитования строительных компаний на дне экономического цикла с использованием целевых беспроцентных залоговых облигаций.

Ключевые слова: механизм государственного регулирования, строительство, финансовая устойчивость, экономический цикл.

ABSTRACT

Mogolivets A.A. The state regulation mechanism of construction's financial stability in terms of economic cyclicity. - Manuscript.

Thesis for candidate degree in specialty 08.00.03 - Economics and management of National Economy. Kyiv National University of Construction and Architecture, Kyiv, 2019.

The economic essence of the concepts "economic cycle", "anti-cyclical regulation", "state regulation mechanism of construction's financial stability in terms of economic cyclicity" is specified.

The cyclicity of Ukraine's construction industry development, which is manifested in periodic business activity fluctuations during certain periods, is revealed. GDP and GDP of construction indicators were selected to determine fluctuations periods and depths. On the basis of their dynamics analysis it is revealed that in the period of 2002-2018 among the business activity fluctuations in the economy as a whole and in construction in particular there appears to be the clearest manifestation of Kitchin and Jugler cycles.

The economic cycles effect on the construction financial sustainability has been comprehensively evaluated. Financial sustainability indicators have been found to also change under the cyclicity influence, but construction's financial sustainability decreases during the economic upturn and increases during the recession.

The current state, trends and prerequisites for the creation of construction's financial stability regulation mechanism have been analyzed, and one of important factors for its decrease during 2002-2018 has been found to be the equity capital reduction. The need to smooth the economic cycles (business activity fluctuations) impact on the construction has been identified. Construction's financial stability regulation is revealed to be an effective tool of business activity regulation, and, as a consequence, financial stability regulation will allow to influence on the GDP of construction.

The formation concept of organizational and economic state regulation mechanism of construction's financial stability in terms of cyclicity is developed and substantiated, defining its structure as a complex system consisting of fluctuations forecasting, estimation and smoothing subsystems and adjustments, containing a set of organizational and economic levers, measures on construction's financial sustainability in order to maximize GDP growth at the economic cycle peak and minimize recession at the bottom.

This mechanism is considered as an implementation tool for a stabilization strategy of construction's financial state in Ukraine, so the practical measures of its operation are flexible tax rates regulation depending on the economic cycle phases, which is widely used in international practice, lending to construction companies based on the mechanism of targeted interest-free mortgage bonds. This event purpose is risk-free implementation of unfinished apartments at the economic cycle bottom.

Keywords: state regulation mechanism, construction, financial stability, economic cycle.